Millî Kimliğimiz ve Türkçe

Sefa YÜCE*

Millet varlığının temel unsuru ve millî kimliğin özü olan dil, millet varlığının devamını sağlar. Her millet, mevcudiyetini dil ile muhafaza eder,tarih bilgisi ile şuurlu hâle getirir. Dünyanın en köklü milletlerinden biri olan Türk milleti, bu bilinç içinde asırlardır ana dilini koruma mücadelesi vermektedir.

Dil, sadece bir anlaşma vasıtası değildir. Dil denilen yapı, insanın gözüdür, beynidir; düşüncesi, ruhudur.[1] Bu yapının değişmesi demek, insanın maddî ve manevî yapısının bütünüyle bozulması demektir.

Türkçenin Tarihî Seyri

Türkçe, yabancı dillere karşı tarihin her döneminde büyük mücadeleler vermiş bir dildir. Bu mücadele, Orhun Abidelerinden başlayarak günümüze kadar gelmiştir. MS.725,732 ve 735 yıllarında Moğolistan'da dikilen bu bengü taşlar, bütün Türklerin ortak eseridir. Bu eserler dikileli yaklaşık 1260 yıl oldu.[2] Bilge Kağan, Türk milletinin varlığını devam ettirebilmesini,Çince kelimelerin alınmaması ve Çinlilerin yumuşak ipeklerine kanarak hareket edilmemesine bağlar. Daha sonraki yüzyıllarda Kaşgârlı Mahmud'un *Dîvân-ü Lûgati't Türk* adlı eseri, Türkçeyi bilinçli bir şekilde yabancılara öğretmeyi amaçlayan çok önemli bir eserdir. Aynı yıllarda Yusuf Has Hacib tarafından yazılmış *Kutadgu Bilig* de Türkçeye verilen önemi göstermesi bakımından dikkate değer bir eserdir.

Tarih boyunca çeşitli kültürlerle içiçe yaşayan Türk milleti, zaman içinde başka kültürlerin tesiriyle karşı karşıya kalır. Özellikle İslâmiyetten sonra Arapça ve Farsçanın tesirleri kendini belirgin bir şekilde gösterir. XV.yüzyılda Ali Şir Nevâî bu etkilenme karşısında, özellikle Türkçenin Farsçadan üstünlüğünü ortaya koyan mukayeseli bir çalışma olan *Muhâkemetü'l Lûgateyn* adlı eseri yazar. Bu eserde, ana dili konuşmanın yararı üzerinde durur. Selçuklular döneminde ana dil bilincinin, kaybolmaya yüz tuttuğunu görüyoruz. Çünkü Selçuklular resmî dil olarak Farsçayı kabul ettiler. Selçukluların yerini alan Anadolu beylikleri bu anlayışa şiddetli tepki gösterdiler. Özellikle Karamanoğlu Mehmet Bey bir ferman yayınlayarak her yerde Türkçe konuşulmasını emretti.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile birlikte, Fatih devrine kadar Türkçe, önemini muhafaza edebildi. Daha sonraki dönemlerde, aydınlar arasında Türkçenin itibarı gittikçe geriledi. Tanzimat Fermanının ilânından sonra aydınlar tekrar Türkçeye yöneldiler. Özellikle XX.yüzyılın başında milliyetçilik akımının da tesiriyle ***"Yeni Lisan"*** hareketi büyük ivme kazandı. Bu hareketin öncülerinden olan Ömer Seyfettin, millî bir edebiyatın ancak millî bir lisanla kurulabileceğini, *Genç Kalemler* dergisinde yazdığı makalelerde ortaya koydu. Ömer Seyfettin ve arkadaşlarınca başlatılan bu çalışmalar, diğer aydınlar tarafından benimsendi. Türk aydınları için Türkçe söyleyiş vazgeçilmez bir tutku haline geldi.

Cumhuriyetin ilânından sonra Atatürk ve arkadaşları, Türk kültürüne ve Türk diline büyük önem verdiler. " Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültür."[3] diyen Atatürk, millî şuurun güçlendirilmesi üzerinde dikkatle durur. " Millî şuurun ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz." der.[4] Bu anlayış doğrultusunda Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu kuruldu.

* Gazi Üniversitesi Tömer Okutmanı

1 Doğan Aksan; *Türkçenin Gücü*, İş Bankası yayınları, Ank.1987, s. 13.

2 Ahmet Bican Ercilasun; *Türk Dünyası*, Akçağ yayınları, Ank.1997, s. 16.

3 *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, C.I, s. 372.

4 Müjgân Cunbur, *Atatürk ve Millî Kültür*, Kültür Bakanlığı yayınları, Ank. 1981, s. 3.

Türkçenin Bugünkü Durumu

Dün olduğu gibi, bugün de milletler, birbirlerini yok etmek için çalışmaktalar. Zamanımızda bunun en etkin, en sessizi, kültürlerin birbiriyle olan savaşlarıdır. Hangi milletin dili, bilim dili, daha zengin, daha iyi işlenmiş, daha mükemmel ise, ötekileri alt edeceğinden kimsenin kuşkusu yoktur. Bu savaşta izlenmekte olan iki yol var. Mümkün olduğu kadar kendi dilini geliştirmek, karşındakinin de dilini kısırlaştırmak. Bunu gerçekleştirmek için büyük çabalar sarfedilmektedir.[5] Israrla yabancı dilin önemini vurgulayan, yabancı bir dil öğrenmeden ilerleme olamayacağını iddia eden görüşler, son elli yıldır kamuoyunda büyük taraftar toplamıştır. 1856 Islahat Fermanında, yabancı okullara tanınan geniş imtiyazlar, Lozan Anlaşmasında büyük mücadeleler sonucu ortadan kaldırılmış, bir ikisi dışında bu okulların büyük çoğunluğu kapatılmıştır.

Türkiye'de, son elli yıldan beri yabancı dille eğitim, bilinçli olarak yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. Eşine az rastlanılacak bir anlayışla ilkokul seviyesine kadar inmiş bulunuyor. Yabancı dille öğretim yapmanın gerekçelerini savunanlar, şu fikirleri ileri sürüyorlar:

1. "Bilim uluslararasıdır. Uluslararası bilim dili İngilizcedir. O hâlde eğitimi İngilizce yapalım."

2. "Çocuğumuz yabancı dil öğrensin. Onun için yabancı okula gitsin."

3. "Uluslararası üniversite kurma düşüncesi, dünyanın çeşitli ülkelerinden öğrenci gelecek fikri."

4. "Kendi dilini kullanmak, geliştirmek istemeyi şovenlik, İngilizceyle eğitimi insancıllık, ilericilik sayma fikri."[6] Bu maddelerde ileri sürülen fikirler, çeşitli açılardan değerlendirilebilir. Asıl üzerinde durulması gereken nokta, yabancı dil vasıtasıyla bir başka kültürü ikame etmeye çalışmak ve bu sayede de, millî kültürü zayıflatarak, etkisiz hâle getirme niyeti amaçlanmaktadır.

Türkçeyi nasıl geliştirip ilerleteceğiz? Aydınlarımız, bilim adamlarımız, Türkçeyi ilerletmek için hangi gayretleri sarfediyorlar? Bu konuyla ilgilenen araştırma merkezleri ve düşünce kuruluşları, hangi çalışmaları yapıyorlar? Bu soruların cevabını vermekte zorlanıyoruz.

5 Sevim Tekeli, *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Türk T. Kurumu yay. Ank. 1994, s. 231.

6 Oktay Sinanoğlu, *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Türk T.Kurumu yay. Ank. 1994, s. 1-5.

Tarihî gelişmeler göstermiştir ki, dilin mukadderatı ile milletlerin mukadderatı birbirine bağlıdır. Milletler ilerleme kaydettikçe dil de ilerlemiş, milletler geriledikçe ve sefalet arttıkça, dilin de gerilediği ve bozulduğu görülmüştür. Dilde, gerileyişle beraber, yabancı tesirlerin arttığı gözlenmiştir.[7] Türkçenin gelişmesi, bir ilim ve medeniyet dili olmasına bağlıdır. Türkçe medeniyet dili oldukça, Türk milleti de daha çabuk gelişecektir.[8]

Türkçenin şimdiki durumda geliştiğini söylemek, duygusal davranmak olur. Gerçekte dil, en geniş anlamda, düşünceyi yansıtıyorsa bilim dili olabilir. Dilin ilerlemesi demek, bilim ve teknik ile endüstri ve güzel sanatlar alanında büyük atılımlar yapılması, bu atılımların yazıya dökülmesi, dilin kavram açısından zenginleşmesi demektir. Dili işlemek, yalnız sözlük yazmak değildir.

Dili ilerleme yönüne sokan, ilerleme doğrultusunda çekip götüren, yükselterek biriktiren ve artıran biricik kültür ve uygarlık ögesi bilimdir; bilime dayalı teknoloji ve endüstridir. Bir dilin seviyesi ancak, o dilin bilimin, teknolojinin ve endüstrinin anlamlarını taşıyıp taşımadığı, ne büyüklükte, ne ölçüde yüklendiği, nesnel olarak ölçülüp gösterilebilir.[9] Türkiye, bilim ve teknoloji alanında, dünya sıralamasında yetmiş beşinci sırada bulunmakta. Teknoloji üretemeyen ülkeler, günümüzde söz sahibi olma haklarını yitiriyorlar. Türkiye, hızla bu sıralamanın çok üzerine çıkmak mecburiyetindedir.

Dünya, tarım ve sanayi toplumundan ***Üçüncü Dalga*** olan enformasyon toplumuna geçmiş bulunuyor. Çağımızda, dünyanın her bölgesinde uygarlıkların çatışması, kendini farklı biçimde gösteriyor. ***Üçüncü Dalga***'ya geçen toplumlar, yüksek beceriye sahip insanlar tarafından yönetiliyor ve bu insanlar, bilgi birikimi ve bilgiyi kullanabilme becerisi bakımından diğer toplumların çok ilerisinde bulunuyorlar. Önümüzdeki yıllarda ***Üçüncü Dalga*** devletleri,dünya sistemine bütünüyle hakim olacaklar.[10] Uygarlığın bu kadar hızlı gelişiminde ve dünyada yaygınlık kazanmasında, dil

7 Hasan Cemil Çambel; *Öz Dil, Atatürk Devri Fikir Hayatı II*, M. Kaplan, İ. Enginün, Z. Kerman, N. Birinci, A .Uçman; Kültür Bakanlığı yay. Ank.1981, s. 70.

8 Sadri Maksudî Arsal; *Türk Dili İçin*; İst. 1930, s. 451-457.

9 Mübahat Türker Küyel; *İleri Dil ve Dil Transferi, Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, T. Tarih Kurumu yay. Ank.1994, s. 166-175.

10 Elvin Ve Heidi Tofler; *Yüzyılın Sonu*, İş Bankası yay. İst. 1999, s. 180-181.

de, önemli rol oynuyor. Dil, sadece bir iletişim aracı olmaktan çıkmış, insan zekâsının üretici gücü hâline gelmiştir.

Yayın Hayatı

Bilgi toplumunun göstergelerinden biri de, bir yıl içinde yayımlanan kitap ve süreli yayın sayısıdır. Türkiye'de 1988 yılı verilerine göre, kitap ve süreli yayın sayısı şöyledir:

Genel konu	539,	Dergi: 1543
Felsefe	89	7
Din	473	7
Toplumbilim	1965	739
Dil	156	4
Teorik bilgi	136	15
Uygulamalı bil.	764	229
Güzel sanatlar	230	144
Edebiyat	1137	150
Tarih,Coğ.,Biy.	622	25

TOPLAM: 6101 kitap, 2873 periyodik yayın.[11] Bu sayıların bugün için de çok değiştiği söylenemez. Tahminlere göre, bu sayı, bir miktar artmakla beraber, toplam sayının yedi binler civarında olduğu söylenebilir. Gelişmiş ve kültür toplumu olmuş ülkelere göre, bu rakamlar çok gerilerdedir. Türk milleti, bir yazı toplumu olmak mecburiyetindedir. Yazı toplumu demek, fikir üreten toplum demektir. Türkçe, Türk toplumu fikir ürettikçe gelişecek ve ilerleyecek. Bir toplumun fikir üretebilmesi, kendi kültür değerlerini işlemesine bağlıdır.

Sonuç

Biz Türkler çok tuhaf adamlarız; bize göre bilmek, başkalarını öğrenmek ve bizden uzak olan şeyleri anlamaya çalışmaktır. Kendimizi öğrenmek hiç aklımıza gelmez. Türkler, Arap tesiri altında kaldıkları günden beri her gün biraz daha kendilerini unutmuşlar; biraz daha kendilerinden uzaklaşmışlardır. Avrupalıların etkisi altında kaldıkları günden beri de körü körüne onlara benzemeye, uymaya yeltenmişler.[12] Kendimizi tanımak, ancak kültürümüzü ve dilimizi iyi öğrenmekle mümkün olacaktır.

Türk milletinin Orta Asya'dan Anadolu'ya geliş macerası içinde, Türk toplulukları dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış ve devamlı hareket içinde yaşayan bir toplum olmuştur. Türk toplumu, Batı toplumlarından farklı olarak, sabit bir mekân içinde bulunmamış, farklı kültürlerle içiçe yaşamıştır. Türkler, XI. yüzyılda Anadolu'ya gelmişler; Türkçe de bu yüzyıldan sonra Anadolu'da yayılmaya başlamış, Yunus Emre ve diğerleri gibi büyük dilciler sayesinde de ilerlemiştir. Türk tarihinin her devrinde, Türkçeyi koruma ve Türkçenin yabancı dillerin tesirine girmemesi için mücadele verilmiştir. Bu mücadele günümüzde de sürüyor.

Millî birlik ve beraberliğin ancak dille sağlanabileceğinin bilincinde olan Atatürk, Türk diline büyük önem ve değer vermiştir. Ona göre:

"Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkı Türk milletidir. Türk milleti demek Türk dili demektir. Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü, Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felâketler içinde ahlâkını, an'anelerini, hâtıralarını, menfaatlerini kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyinin dili sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir."[13] Türkiye'nin geleceğine yön verenler ve milletin mukadderatını tayin edecek devlet adamları, Türk milletinin zihni gelişiminde, Türkçenin önemini hiçbir zaman unutmamak mecburiyetindeler. Millî Eğitim projelerini, bu görüşler doğrultusunda yeniden oluşturmak, millî kimliğimize uygun programlar ve öğretim metotları geliştirmek, devlet adamları kadar aydınların da paylaşması gereken bir sorumluluktur.

Batı standartlarında okuma yazma seviyesine hâlâ ulaşmış değiliz. Batı toplumlarında, okuma yazma seviyesi demek, fikir üretmek ve çağdaş anlamda analiz yapma yeteneği gelişmiş insanlar yetiştirmek demektir.

Türk toplumunun gelişmiş ülkeler seviyesinde atılım yapabilmesi için eğitim ve öğretime büyük kaynakların ayrılması gerekiyor. Bugün ülkemizde Türkçeyi iyi öğretememenin sıkıntılarını yaşıyoruz. Bu durumdan bir an önce kurtulmalıyız.

Türkiye'de, son yıllarda üniversite bünyelerinde kurulan TÖMER'ler, yabancılara dönük Türkçenin öğretimiyle ilgili çalışmalar yapmakla beraber, bu merkezler, gelişmiş ülkeler seviyesinde birikim ve donanıma sahip değiller. Türkiye'nin her alanda, dünya ile rekabet edebilmesi için, büyük kültür merkezlerine ve stratejik araştırma kuruluşlarına ihtiyacı var. Bu boşluğun vakit kaybetmeden doldurulması gerekiyor. Türkçeye sevgi ve saygının göstergesi, çocuklarımızı, Türkçeyi doğru konuşan ve doğru yazan birer Türk vatandaşı olarak yetiştirmekten geçer.

11 Devlet İstatistik Enstitüsü verileri.
12 Besim Atalay; *Atatürk Devri Fikir Hayatı*, II, s. 13-15.
13 Müjgân Cunbur, *Atatürk ve Millî Kültür*, s. 35.